

АНОТАЦІЯ

Калінін Д.О. *Організаційно – економічний механізм управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств в умовах швидких змін.* – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки. – Національний університет «Одеська політехніка» МОН України, Одеса, 2026.

У дисертації розроблено та обґрунтовано теоретико-методичні положення щодо організаційно – економічного механізму управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств в умовах швидких змін і рекомендацій щодо їх застосування підприємством.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, вказано її зв'язок з науковими темами, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи. визначено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів. Наведено дані щодо апробації результатів і публікацій.

Обґрунтовано, що актуальність дослідження організаційно – економічного механізму управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств зумовлена необхідністю адаптації господарюючих суб'єктів до умов глобальної турбулентності, високої динаміки змін, цифрової трансформації, економічної нестабільності та зростання глобальної конкуренції. Таким чином, наукове обґрунтування, розробка та впровадження адаптивного організаційно – економічного механізму управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств в умовах швидких змін є важливим як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

У розділі 1 «Науково – теоретичні засади формування організаційно – економічного механізму управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств» здійснено теоретичний аналіз категоріального апарату поняття «інноваційний потенціал підприємства», узагальнено підходи до його

визначення, проаналізовано фактори, що впливають на розвиток інноваційного потенціалу, а також визначено специфічні особливості його трансформації в умовах швидких змін, систематизовано існуючі наукові підходи та концепції до формування організаційно – економічного механізму управління інноваційним потенціалом.

У результаті теоретичного аналізу систематизовано категоріальний апарат дослідження інноваційного потенціалу підприємства та уточнено поняття «інноваційний потенціал підприємства». Обґрунтовано доцільність його розгляду як відкритої, динамічної та багаторівневої системи, що формується під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, забезпечує інтеграцію ресурсів і компетенцій та визначає здатність підприємства до генерації, впровадження й комерціалізації інновацій в умовах нестабільності.

Обґрунтовано, що розвиток інноваційного потенціалу визначається комплексною дією технологічних, економічних, соціальних, інституційних і політичних факторів, вплив яких у сучасних умовах має нелінійний та асиметричний характер. Встановлено, що основними драйверами його трансформації є цифровізація, глобалізація знань, зміни ринкової кон'юнктури та зростання ролі людського капіталу, що зумовлює необхідність адаптивного та проактивного управління інноваційним розвитком підприємств.

Систематизовано існуючі наукові підходи до формування організаційно-економічного механізму управління інноваційним потенціалом та визначено його структурно-функціональні компоненти – стратегічну, організаційну, економічну, інформаційну та партнерську. Обґрунтовано доцільність їх інтеграції в єдину адаптивну систему управління, орієнтовану на забезпечення сталого розвитку та формування стратегічних конкурентних переваг підприємства.

Визначено, що інноваційний потенціал у сучасних умовах є динамічною, відкритою системою, яка постійно трансформується під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів. *Запропоновано враховувати*

інтеграцію ресурсів, міждисциплінарність, стратегічну гнучкість, ціннісну орієнтацію та управління невизначеністю як основу конкурентних переваг в умовах швидких змін. Автором підкреслено важливість міждисциплінарного мислення, відкритості до зовнішніх інноваційних впливів, стратегічної гнучкості, орієнтації на сталість і компетентного управління ризиками.

Запропоновано основні фактори ефективності інноваційного потенціалу: динамічна інтеграція ресурсів, системне мислення, відкритість до партнерств і інноваційних екосистем, проактивність у прогнозуванні змін, орієнтація на економічну, соціальну та екологічну сталість, застосування гнучких моделей управління та культури експериментування.

Набуло подальшого розвитку розуміння організаційно – економічного механізму управління інноваційним потенціалом як комплексного інтегрованого підходу, що поєднує різноманітні концепції та методології управління. Автором детально описано, що систематичне поєднання ресурсного, процесного, стратегічного та партнерського напрямів забезпечує необхідну гнучкість і адаптивність механізму в умовах постійних змін зовнішнього середовища.

Сформульовано таку робочу гіпотезу дослідження: припускається, що ефективний розвиток інноваційного потенціалу підприємств в умовах швидких змін та нестабільного середовища забезпечується за умови формування та впровадження адаптивного організаційно-економічного механізму управління, який ґрунтується на інтеграції ресурсів, компетенцій та інституційних факторів, враховує вплив макро- та мікросередовища, регіональні особливості та глобальні трансформації, що у сукупності сприяє підвищенню інноваційної активності, стійкості та конкурентоспроможності підприємств.

В розділі 2 «Аналіз стану та тенденцій розвитку інноваційного потенціалу підприємств» досліджено сучасний стан розвитку інноваційного потенціалу підприємств України та світу, виявлено основні тенденції, проблеми та резерви його активізації; оцінено вплив факторів макро– та

мікросередовища на динаміку інноваційного потенціалу, досліджено сучасні виклики зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на інноваційну активність підприємств; виявлено регіональні особливості трансформації інноваційного потенціалу підприємств, окреслено територіальні диспропорції, оцінено рівень інноваційного потенціалу українських підприємств та напрями регіонального інноваційного зростання.

На основі аналізу сучасного стану розвитку інноваційного потенціалу підприємств України та світу виявлено основні тенденції – зростання ролі нематеріальних активів, поширення відкритих інновацій, посилення міжсекторної кооперації, а також проблеми, серед яких домінують дефіцит інвестицій, кадрові обмеження та інституційна нестабільність. Визначено резерви активізації інноваційного потенціалу, пов'язані з розвитком партнерських взаємодій, цифровізацією та інтеграцією у глобальні інноваційні системи. Доведено, що фактори макро- та мікросередовища мають визначальний вплив на динаміку інноваційного потенціалу підприємств, причому в умовах воєнної та повоєнної трансформації особливого значення набувають безпекові ризики, доступ до фінансових ресурсів, якість державної політики та рівень організаційної гнучкості підприємств. Встановлено, що врахування зазначених факторів є необхідною умовою забезпечення стійкості та адаптивності інноваційного розвитку.

Виявлено регіональні диспропорції розвитку інноваційного потенціалу підприємств України, які проявляються у нерівномірності інноваційної активності, концентрації інноваційних ресурсів у великих економічних центрах, відмінностях у рівні розвитку інноваційної інфраструктури та доступі до фінансування між регіонами. Встановлено, що напрями регіонального інноваційного зростання пов'язані з розвитком кластерів, інноваційної інфраструктури, партнерств з університетами та інтеграцією у міжнародні інноваційні мережі. Обґрунтовано доцільність врахування територіальних особливостей при формуванні політики інноваційного розвитку.

Виявлено основні тенденції світового інноваційного розвитку, що полягають у посиленні ролі інституційної підтримки інноваційної діяльності, створенні сприятливого нормативно – правового середовища, розвитку венчурного капіталу та захисту інтелектуальної власності. Доведено, що країни з високим рівнем економічного розвитку досягають лідерства в інноваціях завдяки значним інвестиціям у наукові дослідження, розвитку людського капіталу та формуванню сприятливих умов для стартапів. Водночас виявлено значний розрив між розвиненими країнами та країнами з перехідною економікою через брак ресурсів, слабку інституційну спроможність та нестачу сучасних технологій.

Сформовано, що інноваційний потенціал підприємств України базується на наявності висококваліфікованого людського капіталу, розвиненій системі освіти, науково – дослідній базі та потужному ІТ – секторі. Виявлено, що його реалізація стримується через недосконалість інституційної підтримки, недостатнє фінансування, слабку взаємодію науки та промисловості, а також низький рівень комерціалізації наукових розробок.

Доведено, що воєнні умови суттєво вплинули на макросередовище (падіння ВВП, релокація бізнесу, зниження інвестиційної активності) та мікросередовище (втрата кадрів, ускладнення логістики), але одночасно стимулювали переорієнтацію на прикладні дослідження, цифровізацію, розвиток оборонних та енергоефективних технологій.

Доведено, що у воєнних умовах інноваційний потенціал підприємств формується в динамічному та високоризикованому середовищі, що потребує адаптивного й проактивного управління, мобілізації внутрішніх ресурсів та впровадження інновацій як інструмента виживання та довгострокового розвитку.

Отримані аналітичні висновки підтвердили робочу гіпотезу дослідження та забезпечили розроблення практичних рекомендацій щодо управління інноваційним потенціалом підприємств, представлених у третьому розділі роботи.

В розділі 3 «Адаптивний організаційно – економічний механізм управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств в умовах швидких змін» обґрунтовано концептуальні засади побудови адаптивного організаційно – економічного механізму управління розвитком інноваційного потенціалу, що враховує чинники нестабільного середовища; розроблено моделі, інструменти та механізми стимулювання інноваційної діяльності підприємств, спрямовані на активізацію їхнього інноваційного потенціалу в умовах швидких змін; запропоновано практичні рекомендації щодо впровадження інструментів підвищення ефективності організаційно – економічного механізму управління розвитком інноваційного потенціалу.

Сучасна господарська діяльність підприємств стикається з істотними викликами, що потребують нових підходів до управління інноваційним розвитком. *Ключовою характеристикою таких підходів є адаптивність*, яка забезпечує проактивне реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. *Адаптивні інноваційні процеси враховують як ендогенні фактори* (корпоративна культура, управлінський стиль, ресурсний потенціал, інтелектуальний та технологічний рівень, соціальна відповідальність), так і *екзогенні* (політична та економічна стабільність, розвиток НДДКР, державна підтримка, потреби ринку, глобалізація, цифровізація).

Обґрунтовано концептуальні засади побудови адаптивного організаційно-економічного механізму управління розвитком інноваційного потенціалу, який базується на принципах системності, адаптивності, інтегративності, відкритості та сталого розвитку, а також доповнений принципами стратегічної спрямованості, інклюзивності, digital-центрованості, прозорості та орієнтації на соціально відповідальні інновації. Запропонований механізм дозволяє підприємствам ефективно функціонувати в умовах невизначеності та турбулентності, одночасно сприяючи регіональному інноваційному зростанню та інтеграції в міжнародні технологічні мережі.

Адаптивне управління інноваційним потенціалом характеризується еластичністю рішень, сценарним плануванням, якісним зворотним зв'язком, орієнтацією на ризики, модульністю та масштабністю. Для підвищення інноваційної активності українських підприємств запропоновано авторську модель архітектури адаптивного організаційно – економічного механізму управління інноваційним потенціалом підприємств. Такий механізм, на думку автора, структурно побудований як система організаційного та економічного блоків, має гнучкий адаптивний характер та стратегічну орієнтованість управління інноваціями на засади сталого розвитку бізнесу, що складається з організаційного (нормативно – правовий базис, інноваційна інфраструктура, НДДКР, комерціалізація, партнерство, корпоративна культура) та економічного блоків (економічні інструменти й методи). Основними принципами побудови адаптивного організаційно – економічного механізму управління інноваційним потенціалом підприємств визначені стратегічна спрямованість, врахування засад сталого розвитку, інклюзивність, ефективність, digital – центрованість, відкритість і прозорість.

Запропонований адаптивний організаційно – економічний механізм управління інноваційним потенціалом підприємств орієнтований на досягнення конкурентних переваг за рахунок сталого розвитку та ґрунтується на управлінні соціально відповідальними (стійкими) інноваціями.

Аналіз світового досвіду показує наявність національних моделей інноваційного розвитку (серед найбільш поширених і відомих національних моделей стимулювання інноваційного розвитку підприємств на сьогодні виділяються: американська, японська, європейська моделі, китайська, ізраїльська, австралійська моделі, казахстанська модель та світова модель стимулювання «зелених інновацій», запропонована OECD), ефективність яких забезпечується фінансовими, податковими, правовими та інфраструктурними інструментами. Для України перспективними є моделі, орієнтовані на

створення довгострокової суспільної цінності та соціальну відповідальність бізнесу.

Розроблено комплекс моделей, інструментів та рекомендацій щодо стимулювання інноваційної діяльності підприємств, включаючи інструменти сценарного планування, ризик-орієнтованого управління, партнерської взаємодії та розвитку людського капіталу. Це забезпечує підвищення результативності організаційно-економічного механізму управління розвитком інноваційного потенціалу в умовах швидких змін.

Ключові слова: інноваційний потенціал, організаційно - економічний механізм, інновації, управління розвитком, підприємство, адаптивність, інноваційна активність, швидкі зміни, структурно-функціональні компоненти, модель, фактори, нестабільність середовища, оцінка ефективності.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Статті у фахових виданнях України

1. Калінін Д.О. Формування організаційно – економічного механізму управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств в умовах швидких змін. *Економіка: реалії часу*. 2024. № 5 (75). С. 31 – 42. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No5/31.pdf> (Дата звернення 20.12.2025) DOI: 10.15276/ETR.05.2024.4. DOI: 10.5281/zenodo.14110528 (*Kam. B, Index Copernicus, Ulrich's Periodicals Directory, EBSCO Publishing, Google Scholar*) (1,05 д.а.).
2. Калінін Д.О. Теоретичні засади організаційно – економічного механізму управління підприємством. *Економіка: реалії часу*. 2024. № 6 (76). С. 135 – 144. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No6/135.pdf> (Дата звернення 20.12.2025) DOI: 10.15276/ETR.06.2024.14. DOI: 10.5281/zenodo.14549878. (*Kam. B, Index Copernicus, Ulrich's Periodicals Directory, EBSCO Publishing, Google Scholar*) (0,85 д.а.).
3. Калінін Д.О. Ефективні напрями та організаційно – економічні механізми стимулювання інноваційної активності підприємств. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2025. № 1 (31). С. 32 – 40. URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2025/No1/32.pdf>. (Дата звернення 20.12.2025) DOI: 10.15276/EJ.01.2025.3. DOI: 10.5281/zenodo.15162186. (*Kam. B, Index Copernicus, Google Scholar*) (0,77 д.а.).
4. Добрянська Н. А., Лебедєва В. В., Ліганенко М. Г., Калінін Д. О. Імперативи розбудови організаційно – економічного механізму управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2025. № 2. С. 53 – 57. URL: <http://apie.org.ua/uk/imperativi-rozbudovi-organizatciino/> (Дата звернення 20.12.2025) DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2025-2-12> (*Kam. B, Index Copernicus*) (0,49 д.а., особистий внесок здобувача: сучасні напрями

розбудови організаційно – економічного механізму управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств – 0,35 д.а.).

5. Добрянська Н. А., Дискіна А.А., Калінін Д.О., Черкасов Д.Ф. Організаційно – економічний механізм стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств у контексті забезпечення конкурентоспроможності та відновлення економіки. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2025. №4. С. 115 – 120. URL: <https://apie.org.ua/uk/organ%dl%96zadc%dl%96ino-ekonom%dl%96chnii-mehan%dl%96zm-3/> (Дата звернення 20.12.2025) DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2025-4-26> (Кат. Б, Index Copernicus) (0,6 д.а., особистий внесок здобувача: обґрунтовано організаційно – економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємств і визначено напрями його вдосконалення – 0,35 д.а.)

Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Калінін Д.О. Теоретичні аспекти інновацій на сучасному етапі соціально – економічного розвитку. *Формування потенціалу економічного розвитку промислових підприємств*: Матеріали міжнар. наук. – практ. конф., 08 – 09 червня 2023 р., Україна, м. Одеса. С. 39 – 43. URL: https://economics.net.ua/files/science/form_ek_rozv/2023/tezy.pdf. (Дата звернення 20.12.2025) (0,15 д.а.).

7. Тетью А.П., Калінін Д.О. Інституціональне забезпечення економічного розвитку регіону і громад в умовах швидких змін. *Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття*: Матеріали XI міжнар. наук. – практ. конф., 17–18 жовтня 2023 р., Україна, м. Одеса, С. 583 – 585. URL: <https://ontu.edu.ua/download/konfi/2023/Collection-of-abstracts-ekonom-17-18-10-23-2.pdf> (Дата звернення 20.12.2025) (0,18 д.а., особистий внесок здобувача: визначено інституціональне забезпечення економічного розвитку регіону в умовах швидких змін – 0,1 д.а.).

8. Калінін Д.О., Черкасов Д.Ф. Теоретичні аспекти інновацій в системі управління. *Сучасні управлінські та соціально – економічні аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в умовах трансформації публічного управління*: Матеріали міжнар. наук. – практ. конф., 10 листопада 2023 р., Україна, м. Одеса, С. 24–27. URL: https://economics.net.ua/files/science/admin_men/2023/tezy.pdf (Дата звернення 20.12.2025) (0,16 д.а., особистий внесок здобувача: систематизація поняття «інновацій» – 0,08 д.а.).

9. Калінін Д.О. Організаційно – економічний механізм управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств в умовах швидких змін. *Обліково – аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України (в умовах воєнного стану та поствоєнний період)*: Матеріали всеукраїнської наук. – практ. конф., 10 – 11 листопада 2023 р., Україна, м. Одеса, С. 171 – 173. URL: <https://economics.net.ua/files/science/oblik/2023/Tezy.pdf> (Дата звернення 20.12.2025) (0,15 д.а.).

10. Черкасов Д.Ф., Калінін Д.О. Формування потенціалу виробничого підприємства та управління ним на основі інноваційного розвитку: досвід ЄС. *Стратегії та політики ЄС: інституційна структура та механізми реалізації*: Матеріали наук. – практ. конф., 21 – 22 березня 2024 р., Україна, м. Кривий Ріг, С. 302 – 304. URL: http://elibrary.donnue.edu.ua/2882/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F_2024_01.05.pdf (Дата звернення 20.12.2025) (0,17 д.а., особистий внесок здобувача: сформовано потенціал виробничого підприємства на основі досвіду країн ЄС – 0,09 д.а.).

11. Калінін Д.О. Аналіз організаційно – економічного механізму управління інноваційним розвитком підприємства. *Забезпечення сталого розвитку економіки України в повоєнний період*: матеріали всеукраїнської наук. – практ. конф., 11 червня 2024 р., Україна, м. Запоріжжя. С. 20 – 24. URL: <https://fim.mdpu.org.ua/i-vseukrayinska-naukovo-praktychna->

[konferenciya-zabezpechennya-stalogo-rozvytku-ekonomiky-ukrayiny-v-povoyennyj-period/](#) (Дата звернення 20.12.2025) (0,15 д.а.).

12. Калінін Д.О. Зарубіжний досвід управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств в умовах швидких змін. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики*: Матеріали тринадцятої міжнар. наук. – практ. конф., 13 вересня 2024 р., Україна, м. Одеса. С. 81 – 83. URL: <https://dspace.oneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d18714b1-7fec-41f4-a518-aa3b08da26d9/content> (Дата звернення 20.12.2025) (0,15 д.а.).

13. Калінін Д.О. Удосконалення організаційно – економічного механізму управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств в умовах швидких змін. *Сучасні управлінські та соціально – економічні аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в умовах трансформації публічного управління*: Матеріали міжнар. наук. – практ. конф., 14 листопада 2024 р., Україна, м. Одеса. С. 86 – 88. URL: https://economics.net.ua/files/science/admin_men/2024/tezy24.pdf (Дата звернення 20.12.2025) (0,15 д.а.).

14. Віслоцький В.І., Калінін Д.О., Тетью А.П. Туризм в Одеській області: соціально – економічні переваги та стратегії розвитку. *Розвиток туристичного бізнесу та рекреації: досвід, сучасні виклики та майбутні орієнтири*: Матеріали міжнар. наук. – практ. конф. молодих вчених та здобувачів вищої освіти, 16 – 17 квітня 2025 р., Україна, м. Одеса. С. 86 – 88. URL: https://ontu.edu.ua/download/konfi/2025/Abstracts-development_tourism_business-25.pdf (Дата звернення 20.12.2025) (0,18 д.а., особистий внесок здобувача: дослідження соціально-економічних переваг та стратегій розвитку галузей – 0,06 д.а.).

15. Калінін Д.О. Концептуальні засади побудови адаптивного організаційно – економічного механізму управління інноваційним потенціалом. *Формування потенціалу економічного розвитку промислових підприємств*: Матеріали міжнар. наук. – практ. конф., 05 – 06 червня 2025 р., Україна, м. Одеса. С. 125 – 127. URL: https://economics.net.ua/files/science/form_ek_rozv/2025/tezy25.pdf (Дата звернення 20.12.2025) (0,15 д.а.).

SUMMARY

Kalinin D.O. *Organizational and Economic Mechanism for Managing the Development of Enterprises' Innovation Potential under Rapid Changes*. – Qualification scientific work as a manuscript.

Thesis for the Philosophy Doctor degree in specialty 051 – Economics. – Odesa Polytechnic National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa, 2026.

The dissertation develops and substantiates theoretical and methodological provisions regarding the organizational and economic mechanism for managing the development of enterprises' innovation potential under rapid changes, as well as recommendations for its practical application by enterprises.

In *the introduction*, the relevance of the dissertation topic is substantiated, its connection with scientific themes is indicated, and the aim, objectives, object, subject, and methods are formulated. The scientific novelty and practical significance of the obtained results are defined. Information on the approbation of the results and publications is provided. Thus, the scientific substantiation, development, and implementation of an adaptive organizational and economic mechanism for managing the development of enterprises' innovation potential under rapid changes is important both from theoretical and practical perspectives.

Chapter 1 “Scientific and Theoretical Principles for Forming the Organizational and Economic Mechanism for Managing the Development of Enterprises' Innovation Potential”, presents a theoretical analysis of the categorical framework of the concept of “enterprise innovation potential,” generalizes approaches to its definition, analyzes the factors influencing its development, and identifies the specific features of its transformation under rapid changes. Existing scientific approaches and concepts to forming the organizational and economic mechanism for managing innovation potential are also systematized.

As a result of the theoretical analysis, the categorical framework for studying the innovative potential of an enterprise has been systematized, and the concept of “innovative potential of an enterprise” has been refined. The expediency of considering it as an open, dynamic, and multi-level system has been substantiated; such a system is formed under the influence of internal and external factors, ensures the integration of resources and competencies, and determines the enterprise’s ability to generate, implement, and commercialize innovations under conditions of instability.

It has been substantiated that the development of innovative potential is determined by the complex interaction of technological, economic, social, institutional, and political factors, the influence of which in modern conditions is nonlinear and asymmetric. It has been established that the main drivers of its transformation are digitalization, the globalization of knowledge, changes in market conditions, and the increasing role of human capital, which necessitates adaptive and proactive management of enterprise innovative development.

Existing scientific approaches to the formation of the organizational and economic mechanism for managing innovative potential have been systematized, and its structural and functional components - strategic, organizational, economic, informational, and partnership - have been identified. The expediency of their integration into a unified adaptive management system oriented toward ensuring sustainable development and the formation of strategic competitive advantages of the enterprise has been substantiated.

It has been determined that innovative potential in modern conditions is a dynamic, open system that is constantly transformed under the influence of internal and external factors. It is proposed to consider the integration of resources, interdisciplinarity, strategic flexibility, value orientation, and uncertainty management as the basis for competitive advantages in conditions of rapid change. The author emphasizes the importance of interdisciplinary thinking, openness to external innovative influences, strategic flexibility, sustainability orientation, and competent risk management.

The main factors of the effectiveness of innovative potential have been proposed: dynamic integration of resources, systems thinking, openness to partnerships and innovation ecosystems, proactivity in forecasting changes, orientation toward economic, social, and environmental sustainability, application of flexible management models, and a culture of experimentation.

The understanding of the organizational and economic mechanism for managing innovative potential has been further developed as a comprehensive integrated approach that combines various management concepts and methodologies. The author describes in detail that the systematic combination of resource-based, process-oriented, strategic, and partnership approaches ensures the necessary flexibility and adaptability of the mechanism in conditions of continuous environmental change.

The following working hypothesis of the study has been formulated: it is assumed that the effective development of the innovative potential of enterprises under conditions of rapid change and an unstable environment is ensured through the formation and implementation of an adaptive organizational and economic management mechanism based on the integration of resources, competencies, and institutional factors, taking into account the influence of the macro- and microenvironment, regional characteristics, and global transformations, which collectively contribute to increasing the innovative activity, resilience, and competitiveness of enterprises.

Chapter 2 “Analysis of the State and Development Trends of Enterprises’ Innovation Potential,” the current state of innovation potential development of enterprises in Ukraine and worldwide is examined. The main trends, challenges, and reserves for its activation are identified; the influence of macro – and microenvironmental factors on the dynamics of innovation potential is assessed; modern external and internal challenges affecting enterprises’ innovation activity are analyzed; regional features of innovation potential transformation are identified, territorial disparities are outlined, and the level of innovation potential

of Ukrainian enterprises as well as directions of regional innovation growth are evaluated.

Based on the analysis of the current state of development of the innovative potential of enterprises in Ukraine and worldwide, the main trends have been identified – namely, the increasing role of intangible assets, the spread of open innovation, and the strengthening of cross-sectoral cooperation. At the same time, key challenges have been revealed, including a shortage of investment, human resource constraints, and institutional instability. The reserves for activating innovative potential have been determined, particularly those related to the development of partnership interactions, digitalization, and integration into global innovation systems. It has been proven that macro- and microenvironmental factors exert a decisive influence on the dynamics of enterprise innovative potential. Under conditions of wartime and post-war transformation, particular importance is attached to security risks, access to financial resources, the quality of public policy, and the level of organizational flexibility of enterprises. It has been established that consideration of these factors is a necessary condition for ensuring the resilience and adaptability of innovative development.

Regional disparities in the development of the innovative potential of enterprises in Ukraine have been identified, manifested in uneven innovation activity, the concentration of innovation resources in large economic centers, differences in the level of innovation infrastructure development, and unequal access to financing across regions. It has been established that the directions of regional innovation growth are associated with the development of clusters, innovation infrastructure, partnerships with universities, and integration into international innovation networks. The expediency of taking territorial specificities into account in shaping innovation development policy has been substantiated.

The main trends in global innovation development have been identified, including the strengthening of institutional support for innovation activities, the creation of a favorable regulatory environment, the development of venture capital, and the protection of intellectual property. It has been proven that countries with a

high level of economic development achieve leadership in innovation through significant investments in research and development, the advancement of human capital, and the creation of favorable conditions for startups. At the same time, a significant gap between developed countries and those with transition economies has been identified, due to a lack of resources, weak institutional capacity, and insufficient access to modern technologies.

It has been established that the innovative potential of Ukrainian enterprises is based on the availability of highly qualified human capital, a developed education system, a strong research base, and a powerful IT sector. However, its realization is constrained by imperfect institutional support, insufficient funding, weak interaction between science and industry, and a low level of commercialization of research outcomes.

It has been proven that wartime conditions have significantly affected both the macroenvironment (GDP decline, business relocation, reduced investment activity) and the microenvironment (loss of personnel, logistical complications). At the same time, they have stimulated a reorientation toward applied research, digitalization, and the development of defense and energy-efficient technologies.

It has been demonstrated that under wartime conditions, the innovative potential of enterprises is formed within a dynamic and high-risk environment, which requires adaptive and proactive management, mobilization of internal resources, and the implementation of innovation as a tool for survival and long-term development.

The obtained analytical conclusions have confirmed the working hypothesis of the study and provided a basis for the development of practical recommendations for managing the innovative potential of enterprises, presented in the third chapter of the work.

Chapter 3 “Adaptive Organizational and Economic Mechanism for Managing the Development of Enterprises’ Innovative Potential under Conditions of Rapid Changes”, the conceptual foundations for building an adaptive organizational and economic mechanism for managing the development of

innovative potential are substantiated, taking into account the factors of an unstable environment; models, tools, and mechanisms for stimulating enterprises' innovation activity aimed at activating their innovative potential under conditions of rapid changes are developed; practical recommendations for implementing tools to enhance the efficiency of the organizational and economic mechanism for managing the development of innovative potential are proposed.

Modern business activities of enterprises face significant challenges that require new approaches to managing innovative development. A key characteristic of such approaches is adaptability, which ensures proactive responses to changes in both the internal and external environment. Adaptive innovation processes take into account both endogenous factors (corporate culture, management style, resource potential, intellectual and technological level, and social responsibility) and exogenous factors (political and economic stability, R&D development, government support, market needs, globalization, and digitalization).

The conceptual foundations for building an adaptive organizational and economic mechanism for managing the development of innovative potential have been substantiated. This mechanism is based on the principles of systemacity, adaptability, integrativity, openness, and sustainable development, and is further complemented by the principles of strategic orientation, inclusiveness, digital-centeredness, transparency, and a focus on socially responsible innovation. The proposed mechanism enables enterprises to operate effectively under conditions of uncertainty and turbulence, while simultaneously promoting regional innovation growth and integration into international technological networks.

Adaptive management of innovative potential is characterized by the flexibility of decisions, scenario planning, effective feedback, risk orientation, modularity, and scalability. To enhance the innovative activity of Ukrainian enterprises, the author proposes an original model of the architecture of an adaptive organizational and economic mechanism for managing enterprise innovative potential. According to the author, this mechanism is structurally designed as a system of organizational and economic blocks, possesses a flexible adaptive

nature, and has a strategic orientation toward innovation management based on the principles of sustainable business development. It consists of an organizational block (regulatory and legal framework, innovation infrastructure, R&D, commercialization, partnerships, and corporate culture) and an economic block (economic instruments and methods). The main principles underlying the construction of this adaptive mechanism include strategic orientation, adherence to sustainable development principles, inclusiveness, efficiency, digital-centeredness, openness, and transparency.

The proposed adaptive organizational and economic mechanism for managing enterprise innovative potential is aimed at achieving competitive advantages through sustainable development and is based on the management of socially responsible (sustainable) innovations.

An analysis of global experience demonstrates the existence of national models of innovation development (among the most widespread and well-known are the American, Japanese, European, Chinese, Israeli, Australian, and Kazakhstani models, as well as the global model for stimulating “green innovation” proposed by the OECD), whose effectiveness is ensured through financial, tax, legal, and infrastructural instruments. For Ukraine, the most promising are models focused on creating long-term social value and enhancing corporate social responsibility.

A set of models, tools, and recommendations for stimulating enterprise innovation activity has been developed, including instruments for scenario planning, risk-oriented management, partnership interaction, and human capital development. This ensures increased effectiveness of the organizational and economic mechanism for managing the development of innovative potential under conditions of rapid change.

Keywords: innovative potential, organizational and economic mechanism, innovations, development management, enterprise, adaptability, innovation activity, rapid changes, structural and functional components, model, factors, environmental instability, performance evaluation.

LIST OF APPLICANT'S PUBLICATIONS

Articles in Professional Journals of Ukraine

1. Kalinin D.O. Formation of the Organizational and Economic Mechanism for Managing the Development of Innovation Potential of Enterprises in Conditions of Rapid Changes. *Economics: time realities*. 2024. № 5 (75). P. 31 – 42. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No5/31.pdf>. (Date of access: 20.12.2025) DOI: 10.15276/ETR.05.2024.4. DOI: 10.5281/zenodo.14110528. (Category B, Index Copernicus, Ulrich's Periodicals Directory, EBSCO Publishing, Google Scholar) (1,05 printed sheet).

2. Kalinin D.O. Theoretical Foundations of the Organizational and Economic Mechanism of Enterprise Management. *Economics: time realities*. 2024. № 6 (76). P. 135 – 144. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No6/135.pdf> (Date of access: 20.12.2025) DOI: 10.15276/ETR.06.2024.14. DOI: 10.5281/zenodo.14549878. (Category B, Index Copernicus, Ulrich's Periodicals Directory, EBSCO Publishing, Google Scholar) (0,85 printed sheet).

3. Kalinin D.O. Effective Directions and Organizational and Economic Mechanisms for Stimulating Innovative Activity of Enterprises. *Economic Journal of Odessa Polytechnic University*. 2025. № 1 (31). P. 32 – 40. URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2025/No1/32.pdf>. (Date of access: 20.12.2025) DOI: 10.15276/EJ.01.2025.3. DOI: 10.5281/zenodo.15162186.) (Category B, Index Copernicus, Google Scholar) (0,77 printed sheet).

4. Dobrianska N., Lebedieva V., Liganenko M., Kalinin D. Imperatives for developing an organizational and economic mechanism for managing the development of the innovative potential of enterprises. *Actual problems of innovative economy and law*. 2025. №2, PP. 53 – 57. URL: <http://apie.org.ua/uk/imperativi-rozbudovi-organizatciino/> (Date of access: 20.12.2025) DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2025-2-12> (Category B,

Index Copernicus) (0,49 printed sheet, personal contribution: modern directions of developing the organizational and economic mechanism for managing the development of enterprises' innovation potential – 0,35 printed sheet).

5. Dobrianska N., Dyskina A., Kalinin D., Cherkasov D. Organizational and economic mechanism of strategic management for the development of enterprises' innovation potential in the context of ensuring competitiveness and economic recovery. *Actual problems of innovative economy and law*. 2025. № 4, pp. 115 – 120. URL: <https://apie.org.ua/uk/organ%d1%96zadc%d1%96ino-ekonom%d1%96chnii-mehan%d1%96zm-3/> (Date of access: 20.12.2025) DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2025-4-26> (Category B, *Index Copernicus*) (0,6 printed sheet, personal contribution: substantiation of the organizational and economic mechanism for managing enterprise innovation development and identification of directions for its improvement – 0,35 printed sheet)

Published works of approbation nature

6. Kalinin D.O. Theoretical aspects of innovations at the current stage of socio – economic development. *Formation of the economic development potential of industrial enterprises*: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, June 08 – 09, 2023, Ukraine, Odesa. Pp. 39 – 43. URL: https://economics.net.ua/files/science/form_ek_rozv/2023/tezy.pdf. (Date of access: 20.12.2025) (0,15 printed sheet).

7. Tetiu A.P., Kalinin D.O. Institutional support for economic development of the region and communities under conditions of rapid change. *Economic and social aspects of Ukraine's development at the beginning of the 21st century*: Proceedings of the 11th International Scientific and Practical Conference, October 17 – 18, 2023, Ukraine, Odesa. Pp. 583 – 585. URL: <https://ontu.edu.ua/download/konfi/2023/Collection-of-abstracts-ekonom-17-18-10-23-2.pdf> (Date of access: 20.12.2025) (0,18 printed sheet, personal contribution: defined institutional support for economic development of the region under rapid changes – 0,10 printed sheet).

8. Kalinin D.O., Cherkasov D.F. Theoretical aspects of innovations in the management system. *Modern managerial and socio – economic aspects of the development of the state, regions and business entities in the context of public administration transformation*: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, November 10, 2023, Ukraine, Odesa. Pp. 24 – 27. URL: https://economics.net.ua/files/science/admin_men/2023/tezy.pdf (Date of access: 20.12.2025) (0,16 printed sheet, personal contribution: systematization of the concept of “innovation” – 0,08 printed sheet).

9. Kalinin D.O. Organizational and economic mechanism for managing the development of enterprises’ innovation potential under conditions of rapid change. *Accounting and analytical support for the innovative transformation of Ukraine’s economy (during martial law and the post–war period)*: Proceedings of the All – Ukrainian Scientific and Practical Conference, November 10 – 11, 2023, Ukraine, Odesa. Pp. 171 – 173. URL: <https://economics.net.ua/files/science/oblik/2023/Tezy.pdf> (Date of access: 20.12.2025) (0,15 printed sheet).

10. Cherkasov D.F., Kalinin D.O. Formation of the potential of a manufacturing enterprise and its management based on innovative development: EU experience. *EU strategies and policies: institutional structure and implementation mechanisms*: Proceedings of the Scientific and Practical Conference, March 21 – 22, 2024, Ukraine, Kryvyi Rih. Pp. 302 – 304. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/2882/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F_2024_01.05.pdf (Date of access: 20.12.2025) (0,17 printed sheet, personal contribution: formation of the manufacturing enterprise potential based on EU countries’ experience – 0,09 printed sheet).

11. Kalinin D.O. Analysis of the organizational and economic mechanism for managing the innovative development of an enterprise. *Ensuring sustainable development of Ukraine’s economy in the post – war period*: Proceedings of the All–Ukrainian Scientific and Practical Conference, June 11, 2024, Ukraine, Zaporizhzhia. Pp. 20 – 24. URL: <https://fim.mdpu.org.ua/i-vseukrayinska-naukovo-praktychna-konferenciya-zabezpechennya-stalogo-rozvytku->

[ekonomiky-ukrayiny-v-povoyennyj-period/](#) (Date of access: 20.12.2025) (0,15 printed sheet).

12. Kalinin D.O. Foreign experience in managing the development of enterprises' innovation potential under conditions of rapid change. *Enterprise economics: modern problems of theory and practice*: Proceedings of the 13th International Scientific and Practical Conference, September 13, 2024, Ukraine, Odesa. Pp. 81 – 83. URL: <https://dspace.oneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d18714b1-7fec-41f4-a518-aa3b08da26d9/content> (Date of access: 20.12.2025) (0,15 printed sheet).

13. Kalinin D.O. Improving the organizational and economic mechanism for managing the development of enterprises' innovation potential under conditions of rapid change. *Modern managerial and socio – economic aspects of the development of the state, regions and business entities in the context of public administration transformation*: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, November 14, 2024, Ukraine, Odesa. Pp. 86 – 88. URL: https://economics.net.ua/files/science/admin_men/2024/tezy24.pdf (Date of access: 20.12.2025) (0,15 printed sheet).

14. Vislotskyi V.I., Kalinin D.O., Tetiu A.P. Tourism in Odesa region: socio – economic advantages and development strategies. *Development of tourism business and recreation: experience, modern challenges and future guidelines*: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference of Young Scientists and Higher Education Applicants, April 16 – 17, 2025, Ukraine, Odesa. Pp. 86 – 88. URL: https://ontu.edu.ua/download/konfi/2025/Abstracts-development_tourism_business-25.pdf (Date of access: 20.12.2025) (0,18 printed sheet, personal contribution: research on socio – economic advantages and development strategies of industries – 0,06 printed sheet).

15. Kalinin D.O. Conceptual principles for building an adaptive organizational and economic mechanism for managing innovation potential. *Formation of the economic development potential of industrial enterprises*: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, June 05 – 06, 2025, Ukraine, Odesa. Pp. 125 – 127. URL: https://economics.net.ua/files/science/form_ek_rozv/2025/tezy25.pdf (Date of access: 20.12.2025) (0,15 printed sheet)